

Денис Вікторович Середа – студент III курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Марина Євгенівна Василенко** – доцент кафедри
юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Правосвідомість молоді – це різновид групової правосвідомості, який має складну структуру (знання права, ставлення до права, поведінковий компонент) та виражає пізнавальну, оціночну діяльність і поведінкову спрямованість молоді щодо правових явищ суспільного життя. З цього визначення випливає, що правосвідомість молоді має свою внутрішню структуру.

Про кількість компонентів правосвідомості молоді серед дослідників правосвідомості не склалася єдина думка. Так, А.І. Долгова виокремлює п'ять компонентів правосвідомості молоді: 1) знання права, 2) уявлення про право, 3) ставлення до права, 4) вимоги, які пред'являються до права, 5) ставлення до виконання правових приписів. Проте більшість дослідників вважають, що структура правосвідомості складається з трьох компонентів.

Таким чином, у юридичній літературі відсутня єдність у поглядах не тільки на кількість структурних компонентів правосвідомості молоді, а й на їхні назви та сутність, тому в цій статті спробуємо викласти власне бачення структурних компонентів правосвідомості молоді.

Перший компонент правосвідомості. У різних авторів він отримав назву – пізнавальний компонент (А.К. Івлєв, В.А. Щегорцев) або знання права (С.А. Батова). На нашу думку, назва «пізнавальний компонент правосвідомості» є не зовсім вдалою. Слово «пізнавальний» означає той, що досягає розумом що-небудь, кого-небудь, тобто включається лише процес, а результат цього процесу не враховується. Цього недоліку позбавлена така назва компонента правосвідомості, як «знання права». Зміст поняття «знання права» включає в себе два значення: 1) процес пізнання, отримання відомостей про право; 2) результат, рівень, сукупність відомостей про право. Найчастіше поняття «знання» розглядають саме у другому значенні, тобто як рівень відомостей про право (рівень правових знань).

Рівень правових знань передбачає засвоєння молодими людьми соціального значення права, ідей, які закладені в його нормах, основних принципів права (законності, справедливості, рівноправності, нерозривності прав і обов'язків, поєднання переконання і примусу, відповідальність за вину). Рівень правових знань у молодих людей різний. Він залежить від віку, освіти, соціального становища, досвіду, від рівня потреби в правовій інформації та інших чинників. Проте який би не був

рівень правових знань, знання завжди виступають як основа правосвідомості. Без знання права правосвідомість втрачає будь-який сенс. Правові знання є передумовою свободи вибору, але самі по собі вони ще не визначають вибір варіанта поведінки.

Другий компонент правосвідомості отримав такі назви: чуттєво-емоційний компонент (А. К. Івлєв), соціально-психологічний (В. А. Сапун), ставлення до права (С. А. Батова). Кожна із цих назв має право на існування, оскільки всі вони містять у назві суттєву ознаку другого компонента правосвідомості. Так, назва «чуттєво-емоційний» вказує на здатність молодшої особи сприймати зовнішні враження (чуття) і при цьому відчувати душевне переживання, почуття (емоції). Назва «соціально-психологічний» наголошує на існуванні внутрішніх душевних процесів молодшої людини щодо права (психологічний) і на тому, що виникають такі процеси під впливом дії суспільства (соціальний). На нашу думку, назва «ставлення до права» є найоптимальнішою, оскільки вона означає співставлення молодшою людиною різних правових об'єктів чи сторін об'єкта та формування ставлення до них.

Ставлення до права – це складний і суперечливий внутрішній процес, що означає ставлення до права, галузей права, інститутів права, норм права, виконання правових приписів уповноваженими державними органами і посадовими особами, власної юридично значимої поведінки та поведінки інших осіб.

Внутрішнє психологічне ставлення молодшої людини до правових явищ може бути позитивним, негативним, нейтральним.

Ставлення до права відіграє важливу роль, оскільки цей компонент правосвідомості визначає характер правомірних чи неправомірних дій.

Третій компонент правосвідомості. Поведінковий компонент, який характеризує загальну спрямованість поведінки особи у правовій сфері і її готовність до вчинення тих чи інших правових дій. Ось чому поведінковий компонент виступає в якості внутрішнього регулятора в правовій поведінці молодшої людини.

Поведінковий компонент включає в себе правову орієнтацію і правову настанову.

Правова орієнтація – це загальна спрямованість правової поведінки молодшої людини. Зміст правової орієнтації складають ті правові і моральні цінності, які внутрішньо схвалені і прийняті молодшою людиною. Вони визначають спрямованість особи в правовій сфері діяльності, у виборі засобів і методів для задоволення потреб і поставлених завдань.

Правова настанова – це своєрідний стан, психологічна готовність особи до реагування певним чином на правову ситуацію, готовність до певних типів дій за відповідних умов.

У реальному житті структурні компоненти правосвідомості молоді (знання права, ставлення до права, поведінковий компонент) перебувають у діалектичному зв'язку, між ними немає чіткої межі, навпаки, вони взаємопроникають і взаємодоповнюють один одного.